

Chefsjustitieombudsmannen
Mats Melin**Kritik mot Polismyndigheten i Stockholms län, Söderorts polismästardistrikt, för långsam handläggning av en förundersökning om vårdslöshet i trafik – allmänna uttalanden om arbetssituationen vid distriktets trafikgrupp**

Beslutet i korthet: I en förundersökning om vårdslöshet i trafik, som handläggs vid Polismyndigheten i Stockholms län, Söderorts polismästardistrikt, vidtogs inga utredningsåtgärder under cirka åtta månaders tid. En så utdragen handläggningstid är inte förenlig med rättegångsbalkens krav på skyndsamhet. I ärendet har vidare kommit fram att arbetssituationen vid den aktuella trafikgruppen överlag är mycket bekymmersam. Jag kan dock konstatera att polisen nyligen har vidtagit åtgärder för att förbättra verksamheten där. Oavsett detta förtjänar polisen kritik för det inträffade.

Anmälan

AA framförde i en anmälan klagomål mot Polismyndigheten i Stockholms län, Söderorts polismästardistrikt, för långsam handläggning av en förundersökning om vårdslöshet i trafik.

Utredning

Handlingar i polismyndighetens ärende T31409-09 begärdes in och granskades. Av handlingarna framkom bl.a. följande. Den 27 september 2009 gjorde AA en polisanmälan om vårdslöshet i trafik. Förhör med honom hölls samma dag och tre dagar senare hördes ett vittne. Därefter vidtogs inga förundersökningsåtgärder förrän i slutet av maj 2010, då fordonsägaren till den bil som varit inblandad i brottet tillskrevs. Ärendet handläggs vid Söderortspolisens trafikgrupp.

Muntliga upplysningar inhämtades från förundersökningsledaren, polisinspektören BB, och chefen för trafikgruppens utredningsverksamhet, kriminalinspektören CC. Det framkom därvid bl.a. att det kommer in cirka 2 500 ärenden i kvartalet till trafikgruppen. Eftersom gruppen endast består av BB och en civilanställd utredare är det omöjligt för dem att hinna med alla ärenden. Situationen, som är ohållbar och mycket bekymmersam, har påtalats för ledningen men de har inte fått någon ”stöttning från ledningen”.

Ärendet remitterades till polismyndigheten för upplysningar och yttrande om handläggningen av det nu aktuella ärendet samt om arbetssituationen vid Söderortspolisens trafikgrupp.

Polismyndigheten (tf. biträdande länspolismästaren DD) kom in med ett remissvar med synpunkter från polismästaren EE och berörda befattningshavare. Synpunkterna redovisas i bilaga 1-2.

Polismyndigheten redogjorde inledningsvis för ärendets handläggning enligt följande.

Den 27 september 2009 gjorde anmälaren muntligen en anmälan hos Söderorts polismästardistrikt angående en händelse som inträffat tidigare samma dag.

Enligt primärrapporten (anmälan) har ett taxifordon legat mycket nära bakom anmälaren, som vid tillfället körde motorcykel i gällande hastighetsbegränsning i Södra länken (biltunnel) mot Gullmarsplan. Därefter har taxiföraren kört om anmälaren i hög hastighet på dennes högra sida trots att det inte funnits något särskilt körfält.

Påföljande dag, den 28 september 2009, diariefördes ärendet hos trafikgruppen vid Söderorts polismästardistrikt och åsattes nummer T31409-09. Två dagar senare lades ärendet ut på en handläggare. Samma dag, den 30 september 2009, hördes ett vittne till händelsen per telefon. Ett brev skickades även till taxins fordonsägare (nedan fordonsägaren) för att få fram vem som varit förare av fordonet vid aktuellt tillfälle. Därefter blev ärendet liggande i balans eftersom handläggaren blev ianspråktagen för andra arbetsuppgifter.

I slutet av maj 2010 gjordes en genomgång av alla ärenden som låg i balans hos trafikgruppen, däribland T31409-09. Eftersom fordonsägaren då ännu inte hade hört av sig skickades den 27 maj 2010 ytterligare ett brev till denne. Den 16 juni 2010 tog fordonsägaren kontakt med trafikgruppen och önskade få fler upplysningar om händelsen. Detta resulterade i att föraren av taxibilen den 21 juni 2010 kunde identifieras. Taxiföraren kallades sedan den 7 juli 2010 till förhör. Ärendet slutredovisades till åklagare den 9 juli 2010 som en s.k. förenklad utredning enligt 23 kap. 22 § rättegångsbalken. Den 4 augusti 2010 har åklagare lämnat ytterligare direktiv i ärendet och hemställt om att nytt förhör samt ny delgivning ska ske med den misstänkte. Detta avseende gärningen att ha kört om ett annat fordon på höger sida trots att detta inte varit tillåtet. Ärendet ska sedan slutredovisas enligt 23 kap. 18 § rättegångsbalken.

Efter att ha redogjort för den rättsliga regleringen gjorde polismyndigheten följande bedömning.

Polismyndigheten finner i likhet med Söderorts polismästardistrikt att det inte är godtagbart att några utredningsåtgärder inte vidtogs under cirka åtta månader. Polismyndigheten konstaterar vidare att ärendet borde ha kunnat slutföras under betydligt kortare tid. Polismyndigheten beklagar att rättegångsbalkens skyndsamhetskrav inte efterlevts i detta ärende och att ärendet dragit ut på tiden. Polismyndigheten gör bedömningen att det är oacceptabelt att ett ärende som det aktuella pågår under så lång tid utan att avslutas.

Polismyndigheten har till JO i tidigare ärenden redovisat vilka åtgärder myndigheten vidtagit för att öka effektiviteten i brottsutredningsverksamheten i syfte att korta handläggningstider och öka andelen upplärade brott. Oaktat dessa åtgärder har arbetssituationen vid trafikgruppen vid Söderorts polismästardistrikt som framkommit i aktuellt ärende uppvisat stora brister.

Polismyndigheten har tagit del av vad Söderorts polismästardistrikt nu anförts dels beträffande vidtagna åtgärder under våren 2010, dels gällande personalförstärkningar, dels gällande balanskommission och dels övriga åtgärder som vidtas.

Polismyndigheten kan vidare konstatera att chefen för trafikgruppen ställer sig positiv till vidtagna åtgärder.

Polismyndigheten gör bedömningen att de åtgärder Söderorts polismästardistrikt redovisat för att förbättra utredningsläget vid trafikgruppen tillsammans med det pågående arbetet i myndigheten med att öka effektiviteten i brottsutredningar torde vara tillräckliga för att en situation med långa handläggningstider vid trafikgruppen ska kunna förhindras.

Avslutningsvis vill polismyndigheten beklaga att handläggningen av det aktuella ärendet dragit ut på tiden och framhåller att myndigheten ser allvarligt på att förundersökningar blir liggande under långa perioder utan att åtgärder vidtas i dem.

AA yttrade sig över remissvaret och påpekade bl.a. att polismyndigheten borde ha en ”trafikdelare”, dvs. en person som tidigt avgör vilka ärenden som kräver stora utredningsresurser och vilka ärenden som kan utredas snabbt. På så sätt skulle man undvika att ärenden som kräver få utredningsåtgärder blir outredda för att de hamnar sist i kön bakom större ärenden.

Bedömning

En förundersökning ska enligt 23 kap. 4 § andra stycket rättegångsbalken bedrivas så skyndsamt som omständigheterna medger. Finns det inte längre skäl att fullfölja förundersökningen ska den läggas ned.

I det nu aktuella ärendet gjordes polisanmälan i september 2009. Efter vissa inledande åtgärder vidtogs inga ytterligare utredningsåtgärder förrän i slutet av maj 2010. Ärendet låg således obearbetat under cirka åtta månaders tid. En så utdragen handläggningstid är naturligtvis inte förenlig med rättegångsbalkens krav på skyndsamhet.

Som förklaring till den långa handläggningstiden har i huvudsak hänvisats till bristande resurser och till en mycket ansträngd arbetssituation vid den berörda trafikgruppen (se särskilt bilagorna 1-2). Jag är väl medveten om Stockholmspolisens bekymmersamma situation vad gäller utredningar av s.k. mängdbrott, men har också förstått att flera åtgärder redan har vidtagits i en strävan att förbättra denna. Det är därför något oroväckande att nu konstatera att även den berörda trafikgruppen brottas med stora problem och att Söderortspolisen först på senare tid – efter JO:s remiss i ärendet – synes ha tagit tag i situationen på allvar. Som framgått har ju polismästardistriktet nyligen beslutat att vidta ett antal åtgärder för att minska balanserna och förbättra utredningsläget vid trafikgruppen, t.ex. genom att inrätta en balanskommision under hösten 2010 och göra vissa mer permanenta personalförstärkningar. Detta är givetvis gott och väl även om åtgärderna naturligtvis borde ha genomförts tidigare. Som jag upprepade gånger framhållit är en väl fungerande utredningsverksamhet av grundläggande betydelse för allmänhetens förtroende för polisen. Jag utgår från att myndighetens ledning följer upp verksamheten vid trafikgruppen för att säkerställa att den framledes bedrivs på ett effektivt och rättssäkert sätt.

Polismyndigheten förtjänar kritik för det inträffade.

Vad som i övrigt förekommit i ärendet föranleder inte någon ytterligare åtgärd eller något uttalande från min sida.

Ärendet avslutas.

Bilaga 1

Söderortspolismästardistriktets (polismästaren EE) synpunkter

Av utredningen framgår att ärendet efter de första inledande åtgärderna låg i balans i knappt åtta månader innan ytterligare utredningsåtgärd vidtogs. Den långa handläggningstiden beror på att trafikgruppen under en tid haft en väldigt ansträngd arbetsbelastning, vilket medfört att utredarna tvingats prioritera ärenden med personskada eller dödsfall som följd samt ärenden med kända gärningsmän, vilket ärende T31409-09 inte tillhörde. Ledningen har känt till situationen och med anledning av det togs under hösten 2009 beslut om att anställa ytterligare en utredare på trafiken. Det var dock ingen behörig som sökte tjänsten. Några ytterligare försök att rekrytera ny personal till trafikgruppen gjordes inte, då distriktet har varit tvungen att prioritera rekrytering av nya utredare till kriminalavdelningen pga. de stora balanser som har funnits där.

För att komma tillrätta med balanserna på trafikgruppen utsåg biträdande distriktschefen i mars 2010 en särskild projektledare med uppdrag att göra en snabb genomlysning av trafikutredningar, vilket resulterade i en skrivelse med förslag på åtgärder. I samband med detta gjordes, efter beslut av chefen för trafikgruppen, en större satsning med hjälp av yttre personal för att få ner ärendena som låg i balans, vilket medförde att ärendebalanserna minskade med drygt trehundra ärenden under den tiden. Då det kom till ledningens kännedom att det rådde oklarhet på trafikgruppen om vem som ansvarade för trafikutredningar, fattade biträdande distriktschef under våren 2010 beslut om att all trafikverksamhet ska tillhöra trafikgruppen, vilket innebär att utredningsverksamheten numera är en del av ordningsavdelningen.

Även med beaktande av den ansträngda arbetssituationen på trafikgruppens utredningsverksamhet anser polismästardistriktet att det inte är godtagbart att några utredningsåtgärder inte vidtagits i ärendet på cirka åtta månader. Ärendet kan inte anses ha handlagts med sådan effektivitet och skyndsamhet som föreskrivs i 23 kap. 4 § RB, vilket distriktet beklagar.

Chefen för ordningsenheten har i samråd med polismästaren och biträdande distriktschefen kommit fram till ett antal åtgärder som ska vidtas för att minska balanserna och förbättra utredningsläget på trafikgruppen. Dessa har sammanfattats i ett beslutsprotokoll daterat den 21 juni 2010, som bifogas detta yttrande. En ny förundersökningsledare tillsätts från och med den 1 augusti 2010, och det ska göras en intern rekrytering i Söderort av en trafikutredare. Rekrytering av ytterligare en förundersökningsledare ska övervägas av polismästaren. Under hösten kommer en balanskommission bestående av en förundersökningsledare och tre utredare utses för att under tre månader gå igenom ärenden som ligger i balans. Trafikärendena ska numera ingå i de s.k. masskallelser som kriminalavdelningen genomför. I ett långsiktigt perspektiv ska det tas fram rutiner som innebär att trafikpoliser i yttre

tjänst under viss tid, beroende på säsong, arbetar med utredningsverksamhet. Samtliga dessa åtgärder ska förhoppningsvis minska ärendebalanserna på trafikgruppen och förhindra en upprening av det inträffade.

Bilaga 2

Chefens för trafikgruppen, kriminalinspektören CC, upplysningar

Under tiden mellan den 1 januari 2010 till den 22 juni 2010 har det kommit in 2662 ärenden. Av dessa är 596 inte redovisade varav 325 är från år 2010. Det visar att drygt 2100 ärenden har redovisats hittills under 2010.

Utredningssidans personal vid trafikgruppen består i dagsläget av en polisiär förundersökningsledare och en civilanställd utredare. Till sin hjälp har de under aktuell period haft hjälp av en nybliven polisassistent och en lite äldre polisman som gjort sin utredningstid hos oss inför kommande inspektörstjänst. Utöver dessa finns en polis och tre civilanställda personer som sköter diarieföring, registrering och hantering av ordningsbot.

Under februari månad gjordes en större satsning med hjälp av den yttre personalen för att utreda ärenden som låg i balans. Detta resulterade i att ärendebalanserna minskade med drygt trehundra under den tiden.

Situationen har under de senaste åren varit mycket bekymmersam och ansträngd för utredarna. Jag har framförallt 2009 försökt att få ett tillskott av både polisiära och civila utredare till gruppen. I november överlämnades en skrivelse till dåvarande chefen för ordningsenheten om hur arbetssituationen var, och hur den egentligen skulle behöva se ut.

Under våren 2010 gjordes en genomlysning av utredningsverksamheten vid trafikgruppen. Arbetet utfördes av polisinspektör FF vid distriktets kriminalenhet. Utredningen överlämnades till biträdande distriktschefen vilket resulterade i ett positivt besked: trafikgruppens utredningsverksamhet tillhör ordningsavdelningen.

Detta innebär att det fortsättningsvis inte finns några tvivel om varifrån personalförsörjningen skall hämtas ifrån. Förhoppningen är att den blivande numerären av utredningsverksamheten kommer att uppgå till det antal som finns nämnt i bifogad skrivelse.

Under hösten kommer en balanskommission bestående av en FU-ledare och 3-4 poliser tillsättas för att under tre månader gå igenom ärenden i balans. Beslutsprotokoll är upprättat av nuvarande chefen för ordningsenheten i samråd med polismästaren och biträdande polismästaren.

Ytterligare en förbättring för utredningsverksamheten vid trafikgruppen är att tjänsten som FU-ledare tillsätts from den 1 augusti då den nuvarande går i deltidspension.

För att få ytterligare genomslag när det gäller redovisning av ärende kommer utredningskvällar att genomföras med jämna mellanrum. Till hjälp för utredarna vid dessa tillfällen kommer även den yttre personalen att finnas tillgänglig.

Förundersökningsledarens, polisinspektörens BB, upplysningar

Det stora problemet är bristen på fasta utredare. Eftersom handläggningen av trafikärenden inte sker i DUR blir inkörningstiden för nya medarbetare längre. De polisassistenter som förstärkt utredningssidan har fått ägna halva tiden åt introduktion i handläggningen. När de sedan kunnat arbeta effektivt har de försvunnit till annan verksamhet och vi har fått nya medarbetare och fått börja om. Dessutom har flera personer tillfälligt placerats på gruppen på grund av sociala och rehabiliteringsskäl. Detta har inte bidragit till att utredningsverksamheten ökat i tempo. Eftersom det endast finns två ordinarie FU-ledare/utredare på gruppen har detta tagit deras tid i anspråk. Flera tillfälliga nödlösningar har resulterat i att halvfärdiga ärenden blivit liggande när utredarna lämnat gruppen.

Nuvarande organisation är mycket sårbar. Om det kommer in ärenden med hög prioritet tvingas man lägga allt annat åt sidan. Under våren har detta inträffat ett antal gånger. Under våren har det inträffat 12 dödsolyckor i Stockholms län. Fyra av dessa har inträffat i Söderort.

Vid flera tillfällen har personalproblematiken framförts. Jag har fått uppfattningen att ledningen tycker som vi att minimibemanning är en FU-ledare och två polisiära utredare varav en är godkänd att svara som FU-ledare. Därutöver två civila utredare samt två assistenter för arkivering, diarieföring, kopiering, handläggning av a-diarieärenden, registrering av ordningsbot samt i övrigt förekommande administrativa uppgifter.